

SIGURNOST HRANE

Europska politika sigurnosti hrane ima dvostruki cilj: zaštititi ljudsko zdravlje i interese potrošača i omogućiti uspješno djelovanje europskog jedinstvenog tržišta. EU stoga jamči da se na području higijene hrane za životinje i prehrambenih proizvoda, zdravlja životinja i bilja te sprečavanja kontaminacije hrane vanjskim tvarima uspostavljaju i poštuju kontrolni standardi. Unija također regulira označavanje prehrambenih proizvoda i hrane za životinje.

PRAVNA OSNOVA

Članak 43., članak 114., članak 168. stavak 4. i članak 169. Ugovora o funkcioniranju Europske unije.

OPĆI KONTEKST

Kao posljedica niza kriza povezanih s hranom za ljude i hranom za životinje (npr. epidemije kravljeg ludila (BSE) i afere s dioksinom), početkom 2000-ih provedena je temeljita reforma EU-ove politike sigurnosti hrane. Utvrđen je pristup „od polja do stola” koji jamči visoku razinu sigurnosti svih prehrambenih proizvoda na tržištu EU-a u svim fazama proizvodnje i distribucije, bilo da su proizvedeni u EU-u bilo da su uvezeni iz trećih zemalja. Taj paket zakona čini složen i integriran sustav pravila kojima je obuhvaćen čitav prehrambeni lanac, od hrane za životinje i njihova zdravlja preko zaštite biljaka i proizvodnje hrane do prerade, skladištenja, prijevoza, uvoza i izvoza te maloprodaje.

POSTIGNUĆA

A. Opće zakonodavstvo

Okvirnom uredbom utvrđuju se [opća načela i uvjeti](#) zakona EU-a o hrani i hrani za životinje uzimajući u obzir „načelo predostrožnosti” (2.5.1). Uredbom se određuje pristup zasnovan na procjeni rizika i uspostavljaju opće odredbe u pogledu sljedivosti hrane i hrane za životinje. Njome se uvodi Sustav brzog uzbunjivanja za hranu i hranu za životinje (RASFF) kojim se državama članicama i Komisiji omogućuje da brzo razmjenjuju informacije i usklade svoje odgovore na prijetnje zdravlju prouzročene hranom ili hranom za životinje. Uredbom se također osniva Europska agencija za sigurnost hrane (EFSA) čija je zadaća provoditi procjene svih rizika povezanih s prehrambenim lancem i pružati informacije o njima. Nakon provjere prikladnosti i kao odgovor na europsku građansku inicijativu o glifosatu, Komisija je predložila reviziju općeg zakonodavstva EU-a o hrani kako bi se poboljšala transparentnost procjena

rizika Europske agencije za sigurnost hrane i neovisnost osnovnih znanstvenih studija, kao i suradnja s državama članicama na osiguravanju stručnjaka i podataka. Drugi ključni dijelovi zakonodavstva u područjima nove hrane, GMO-a, pesticida, materijala koji dolaze u dodir s hranom i prehrambenih aditiva također će se preispitati kako bi ih se uskladilo s revizijom općeg zakonodavstva o hrani i kako bi se unaprijedila transparentnost.

B. Higijena hrane

Novi zakonodavni okvir, tzv. „higijenski paket“, usvojen je u travnju 2004. kao dio pristupa „od polja do stola“, a u njemu se razmatra [higijena hrane](#), [utvrđuju određena higijenska pravila za hranu životinjskog podrijetla](#) te se uspostavlja okvir na razini Zajednice za [službene kontrole proizvoda životinjskog podrijetla namijenjenih prehrani ljudi](#), a njome se utvrđuju i posebna pravila za svježe meso, školjkaše, mlijeko i mliječne proizvode. Tim paketom odgovornost za higijenu hrane izravno snose razni sudionici u prehrambenom lancu kroz samoregulatorni sustav koji se temelji na metodi analize opasnosti i kritičnih kontrolnih točaka (HACCP), a koji se nadzire službenim kontrolama koje moraju provoditi nadležna tijela.

C. Kontaminacija hrane

Kontaminacija hrane može se dogoditi prirodno ili proizići iz uzgojnih praksi ili proizvodnih procesa. Radi zaštite javnoga zdravlja uspostavljaju se i redovito preispituju najviše dopuštene količine kontaminanata u hrani kao što su nitrati, teški metali i dioksini. Ostaci u hrani mogu potjecati i od životinja koje se koriste za proizvodnju hrane, a koje su tretirane veterinarskim lijekovima ili izložene pesticidima i biocidnim proizvodima. Najveće dopuštene količine ostataka određuju se i ažuriraju periodično. Hrana koja sadrži neprihvatljive količine kontaminanata ne smije dospjeti na tržište EU-a.

Usto postoje pravila koja se odnose na materijale koji dolaze u dodir s hranom kao što su materijali za prijevoz ili preradu hrane, kao i materijali za pakiranje te kuhinjski ili stolni pribor. [Okvirnom uredbom](#) propisuju se opći uvjeti za relevantne materijale i predmete, tako jamčeći da se sastavni dijelovi tih materijala ne prenose na hranu u količinama koje su štetne za ljudsko zdravlje; posebne mjere EU-a s detaljnijim propisima mogu se donijeti za 17 materijala ili proizvoda koji dolaze u dodir s hranom navedenih u Prilogu I. toj Uredbi. Primjerice, u pogledu plastike uvedena su ograničenja na bisfenol A koji se koristi u plastičnim bočicama za hranjenje dojenčadi.

D. Označivanje hrane

Pravni okvir kojim se uređuje označivanje hrane izrađen je tako da potrošačima jamči pristup jasnim, razumljivim i vjerodostojnim informacijama o sadržaju i sastavu proizvoda, čime se štite njihovo zdravlje i interesi. Primjerice, alergeni poput soje, glutena ili laktoze moraju se jasno istaknuti na pakiranju. Glavna je novina nove odredbe o [informiranju potrošača o hrani](#) koja se primjenjuje od prosinca 2016. uvjet da su proizvođači dužni navesti prisutnost alergena u nezapakiranoj hrani, npr. u restoranima i kantinama, podrijetlo neprerađenog mesa (za određene vrste mesa osim govedine na kojoj je već označeno podrijetlo) i prisutnost imitacija hrane, poput proizvoda od povrća koji zamjenjuju sir ili meso. U posebnim odredbama o [označivanju podrijetla](#) iznose se pojedivosti u kojima se zahtijeva (uz neke iznimke) navođenje

mjesta uzgoja i klanja za pakirano svježe, rashlađeno i smrznuto svinjsko, ovčje i kozje meso te meso peradi.

Potrošači se u označivanju, prezentiranju ili oglašavanju hrane ne smiju obmanjivati. Postoje jasna pravila za odobrene prehrambene i zdravstvene tvrdnje (kao što su „s niskim udjelom masti” ili „bogat vlaknima” ili izjave o odnosu prehrane i zdravlja). Takve tvrdnje moraju se temeljiti na znanstvenim dokazima i mogu se pronaći u javnom registru EU-a.

Novom uredbom o [hrani za posebne skupine](#) ukida se koncept široke kategorije „dijetetske” hrane u korist pravila koja se odnose na posebne osjetljive skupine potrošača kao što su dojenčad i mala djeca, osobe s posebnim zdravstvenim stanjem i osobe na energetske ograničenim dijetama za kontrolu tjelesne mase.

E. Tvari koje se dodaju hrani

Prehrambeni aditivi, enzimi ili arome, poznati i kao „sredstva za poboljšanje hrane”, tvari su koje se obično ne konzumiraju samostalno, a namjerno se dodaju hrani kako bi se ispunile određene tehnološke funkcije kao što su bojenje, zaslađivanje ili konzerviranje. Na snazi su pravila kojima se uređuje postupak odobrenja, uvjeti korištenja i načini označivanja tih tvari. Isto vrijedi i za dodatke prehrani kao što su vitamini i minerali koji se mogu dodavati hrani kako bi se ona obogatila ili kako bi se istaknuo njezin određeni prehrambeni značaj, uz uvjet da se te tvari nalaze na posebnim popisima dopuštenih tvari i njihovih dopuštenih izvora.

F. Zdravlje životinja i biljaka

Zakonodavstvo EU-a sadrži opće odredbe o nadzoru zaraznih bolesti, obavještanju o njima te postupanju s njima i njihovim prijenosnicima kako bi se zajamčila sigurnost prehrambenog lanca. Trenutačni [zakonodavni okvir za organiziranje službenih kontrola](#) uspostavljen je radi jamčenja verifikacije postupanja u skladu s propisima o hrani za životinje i hrani te pravilima o zdravlju i dobrobiti životinja. Komisija je u svibnju 2013. predstavila novi zakonodavni paket koji obuhvaća prijedloge o zdravlju životinja i bilja, biljnom reprodukcijom materijalu i službenim kontrolama. Tim paketom predviđa se pristup zaštiti zdravlja životinja u većoj mjeri temeljen na riziku s ciljem povećanja učinkovitosti službenih kontrola, kako bi se što je više moguće izbjegle krize i prijevare povezane s hranom. Novi Zakon EU-a o zdravlju životinja (Uredba o [prenosivim bolestima životinja](#)), koji je donesen u ožujku 2016., a primjenjivat će se od travnja 2021., usredotočuje se na sprečavanje i iskorjenjivanje bolesti životinja razjašnjenjem odgovornosti i jamčenjem ranog otkrivanja i kontrole bolesti. Novi režim za zdravlje bilja (Uredba o [zaštitnim mjerama protiv organizama štetnih za bilje](#)) usmjeren je na zaštitu usjeva, voća, povrća i šuma od unosa ili širenja biljnih štetočina i bolesti. Najvećim će se dijelom primjenjivati od prosinca 2019., kao i [nova Uredba o službenim kontrolama](#), koja će obuhvaćati i zdravlje bilja i nusproizvode životinjskog podrijetla u toj fazi.

G. Zakonodavstvo o hrani za životinje i njezinu označivanju

Subjekti u poslovanju s hranom za životinje moraju osigurati da su sve faze proizvodnje, prerade i distribucije koje su pod njihovim nadzorom u skladu s propisima EU-a o [higijeni hrane za životinje](#) i moraju jamčiti potpunu sljedivost. To obuhvaća uvoz hrane

za životinje iz trećih zemalja i izvoz u te zemlje. Poljoprivrednici su dužni držati rizik od biološke, kemijske i fizičke kontaminacije hrane za životinje, životinja i životinjskih proizvoda na što nižoj razini koju je razumno moguće postići pri hranidbi životinja koje se koriste za proizvodnju hrane. U posebnoj direktivi utvrđuju se najveće dopuštene količine [nepoželjnih tvari u hrani za životinje](#), uključujući teške metale, te se zabranjuje razrjeđivanje kontaminirane hrane za životinje. Pravila o [označivanju i stavljanju na tržište hrane za životinje](#) utvrđena su radi jamčenja visoke razine sigurnosti hrane za životinje i, naposljetku, zaštite javnoga zdravlja te radi pružanja odgovarajućih informacija korisnicima i potrošačima. Odredbe o [veterinarskim lijekovima](#) i [ljekovitoj hrani za životinje](#) ažurirane su dvjema novim uredbama (Uredbom (EU) [2019/6](#) odnosno Uredbom (EU) [2019/4](#)).

H. Nova hrana

Nova hrana, tj. hrana koja se u EU-u nije konzumirala u znatnoj mjeri prije svibnja 1997., mora proći sigurnosnu provjeru prije nego što se stavi na tržište EU-a. Od 2018. primjenjuje se [nova uredba](#) kojom se omogućuje lakši pristup inovativnoj hrani uz zadržavanje visoke razine sigurnosti hrane. Njome se uvodi pojednostavljen centralizirani postupak odobrenja za novu hranu i tradicionalnu hranu iz trećih zemalja (koje se smatraju novom hranom u EU-u) koji se provodi preko interneta i vrijedi za cijeli EU. Prije nego što hrana dobije odobrenje, EFSA provodi centraliziranu znanstvenu evaluaciju sigurnosti, tijekom koje se određuju uvjeti njezine uporabe, njezina prehrambena namjena i uvjeti za označivanje. Sva odobrena nova hrana naći će se na pozitivnom popisu. Dok na snagu ne stupe posebni propisi o hrani dobivenoj od kloniranih životinja, takva hrana bit će obuhvaćena tom uredbom te će se stoga i označivati na odgovarajući način.

I. Genetski modificirani organizmi (GMO)

GMO je „organizam, uz izuzetak ljudskih bića, u kojem je genetski materijal izmijenjen na način na koji se ne pojavljuje prirodnim putem razmnožavanjem i/ili prirodnom rekombinacijom”^[1]. Biljke se mogu modificirati uporabom moderne biotehnologije kako bi ih se, primjerice, učinilo otpornima na bolesti ili kako bi se povećao njihov prinos. Slijedeći načelo predostrožnosti, EU je uspostavio strog pravni okvir za uzgoj ili komercijalizaciju GMO-a koji se upotrebljavaju u hrani i hrani za životinje. Prije nego što se bilo koji GMO stavi na tržište, EFSA u suradnji sa znanstvenim tijelima država članica provodi znanstvenu procjenu rizika kako bi se isključila svaka opasnost za ljudsko ili životinjsko zdravlje i okoliš. Po primitku mišljenja EFSA-e Komisija (koja se ne mora složiti s tim mišljenjem) priprema nacrt odluke o davanju ili odbijanju odobrenja o kojem kvalificiranom većinom glasuje stručni odbor sastavljen od predstavnika država članica. U slučaju da „nema mišljenja”, tj. da nije postignuta kvalificirana većina ni za ni protiv odobrenja, konačnu odluku donosi Komisija. Svi odobreni prehrambeni proizvodi ili hrana za životinje koji su nastali od GMO-a ili ih sadrže moraju biti sljedivi i jasno označeni kao takvi kako bi potrošači mogli odabrati na informiran način. Državama članicama dopušta se da [ograniče ili zabrane](#) uzgoj kultura koje sadrže GMO-e na svojem državnom području, čak i ako je to dopušteno na razini EU-a.

---

[1]Direktiva EU-a 2001/18/EZ (SL L106, 17.4.2001.).

ULOGA EUROPSKOG PARLAMENTA

U svjetlu skandala s konjskim mesom i drugih slučajeva prijevare povezane s hranom Parlament je posebno pozvao na obvezno navođenje mesa koje se koristi kao sastojak u prerađenoj hrani. Parlament i Vijeće dogovorili su se oko novih pravila za pooštrenje službenih inspekcija hrane u cilju poboljšanja sljedivosti hrane i borbe protiv prijevara. Tijekom pregovora Parlament je uspio ojačati provedbu u pogledu obmanjujućih ili prijevarnih praksi. Parlament je također posebno oprezan u pogledu prijetnji zdravlju potrošača povezanih s kloniranim životinjama i nanomaterijalima ili GMO-ima. On nadzire i redovito se protivi nacrtima prijedloga za odobrenje ili produljenje odobrenja za nove genetski modificirane biljke kao što su kukuruz ili soja.

Nakon zabrinutosti koje su se pojavile zbog opasnosti koju predstavlja uporaba herbicidne tvari glifosata u poljoprivredi, Europski je parlament 2018. osnovao posebni odbor (PEST) za preispitivanje postupka Unije za odobravanje pesticida. Tijekom revizije općih propisa o hrani radi postizanja veće transparentnosti u cijelom prehrambenom lancu, Parlament se borio kako bi zajamčio da se studije sigurnosti objave prije nego se odobri stavljanje proizvoda na tržište.

Tina Ohliger
05/2019

